ENKÖPINGS KOMMUN

Yttrande
Datum: 2026-11-05
Ärendenummer: KS2026/984
Beslutande organ: Kommunstyrelsen

Handläggare
Emelie Boman
Trygghetsstrateg
Kommunledningsförvaltningen

Yttrande gällande svar på remiss – Preventiva vistelseförbud, SOU 2026:62

Enköpings kommun har blivit utsedd som remissinstans för betänkandet Preventiva vistelseförbud (SOU 2026:62). Enköpings kommun väljer att inkomma med yttrande i ärendet enligt nedan.

Övergripande

Enköpings kommun är i huvudsak positiv till förslagen i SOU 2026:62 Preventiva vistelseförbud. Kommunen bedömer att preventiva vistelseförbud bör ses som ett komplement till, och inte en ersättning för, ett kunskapsbaserat och långsiktigt förebyggande arbete. En ensidig betoning på repressiva verktyg riskerar att försvaga de strukturer som på lång sikt har störst betydelse för att minska nyrekrytering till kriminalitet och öka tryggheten i samhället.

Utredningen riktar sig främst till rättsväsendet och innebär inga nya direkta kommunala åtaganden. Förslagen kan dock få betydande indirekta effekter för kommunens trygghets- och brottsförebyggande arbete. Kommunen bedömer att preventiva vistelseförbud kan bidra till ökad trygghet på särskilt utsatta platser, stärka det situationella arbetet och ge ett bättre skydd för kommunala verksamheter. Samtidigt finns risker kopplade till geografisk

förskjutning av brottslighet, rättssäkerhet, integritetsfrågor och minskat fokus på långsiktigt socialpreventiva insatser.

Kommunen anser därför att förslagen bör genomföras med starka rättssäkerhetsgarantier, ett tydligt barnrättsperspektiv. För att uppnå långsiktigt hållbara resultat måste preventiva vistelseförbud kombineras med fortsatta satsningar på social prevention, skola, fritid, familjestöd och lokal brottsförebyggande samverkan.

Bakgrund

Utredningen SOU 2026:62 föreslår utökade möjligheter att besluta om preventiva vistelseförbud för personer som bedöms riskera att bidra till grov brottslighet eller brottsrelaterad verksamhet. Syftet är att förebygga brott genom att begränsa vissa individers närvaro på särskilt utsatta platser. Förslagen är huvudsakligen inriktade på rättsväsendets arbete och innebär att Polismyndigheten och rättsvårdande myndigheter får tillgång till ytterligare verktyg för att förebygga brottslighet.

Enköpings kommun bedömning

Positiva konsekvenser för kommunen

Ökad trygghet på särskilt utsatta platser

Om polisen ges utökade möjligheter att använda vistelseförbud kan personer som bedöms utgöra en risk hållas borta från miljöer där kriminalitet och otrygghet koncentreras, exempelvis centrumområden, resecentrum, skolmiljöer och torg. Detta kan minska ordningsstörningar och bidra till en ökad upplevd trygghet för invånare och besökare. Kommunens arbete med lägesbilder, EST, SSPF och andra samverkansformer kan få större effekt om polisen samtidigt kan begränsa närvaron av individer som bedöms driva på våld, rekrytering eller annan grov brottslighet.

Bättre skydd för kommunala verksamheter

Skolor, fritidsgårdar, idrottsanläggningar och andra kommunala mötesplatser kan i vissa situationer få ett starkare skydd mot personer vars närvaro riskerar att skapa otrygghet, påverka verksamheten negativt eller bidra till rekrytering till kriminella miljöer.

Stärkt skydd för barn och unga

Kommunen bedömer att minskad öppen närvaro av kriminella aktörer kan ge bättre förutsättningar för ett tryggt deltagande i fritids-, kultur- och föreningsverksamhet samt minska risken för att barn och unga rekryteras till kriminalitet. Beslutet medför inga sociala eller miljömässiga konsekvenser. Samt att en barnkonsekvensanalys ej bedöms aktuell.

Konsekvenser för kommunens verksamheter

Fortsatt behov av sociala och förebyggande insatser

Preventiva vistelseförbud ersätter inte behovet av långsiktigt socialpreventivt arbete. Kommunens ansvar för skola, socialtjänst, fritidsverksamheter, familjestöd och fältarbete kvarstår oförändrat. Vistelseförbud kan bidra till att förebygga akuta brottssituationer och skydda potentiella brottsoffer, men åtgärden påverkar inte de bakomliggande orsakerna till kriminalitet såsom social utsatthet, skolmisslyckanden, rekrytering till kriminella nätverk eller bristande framtidstro.

Ökat behov av samverkan

Förslaget innebär sannolikt ökade krav på samverkan mellan kommun och polis. Kommunen ser behov av tydliga riktlinjer för:

- informationsutbyte mellan berörda aktörer,
- samordning av lokala lägesbilder,
- hantering av unga personer som omfattas av vistelseförbud,
- kopplingen mellan rättsväsendets åtgärder och kommunens förebyggande insatser.

Risker och utmaningar

Geografisk förflyttning av brottslighet

Den mest betydande praktiska risken är att kriminalitet flyttas snarare än upphör. Om individer förbjuds att vistas på en viss plats kan problemen förskjutas till andra delar av kommunen eller till angränsande kommuner. Kommunen anser därför att effekterna av lagstiftningen bör följas upp systematiskt och att konsekvenserna för närliggande områden analyseras.

Ökad belastning på kommunens förebyggande arbete

Om fler individer omfattas av vistelseförbud kan behovet av sociala stödinsatser öka. Socialtjänst, fältverksamhet, SSPF-samverkan och avhopparverksamhet kan behöva hantera följdeffekter av de nya åtgärderna.

Risk för minskat fokus på förebyggande arbete

Kommunen ser en strategisk risk i att repressiva åtgärder, såsom preventiva vistelseförbud, ges ökad uppmärksamhet och prioritet på bekostnad av långsiktigt förebyggande arbete. Om polisens resurser och operativa fokus i allt större utsträckning riktas mot kontroll- och förbudsinsatser finns en risk att det lokala brottsförebyggande samarbetet försvagas.

Förebyggande arbete bygger i hög grad på samverkan mellan polis, kommun, skola, socialtjänst, civilsamhälle och näringsliv. Polisens närvaro i relationsskapande insatser, medborgardialoger, lägesbildsarbete och tidiga insatser för barn och unga är ofta en viktig förutsättning för att identifiera riskfaktorer och förhindra att problem utvecklas till kriminalitet. Om sådana insatser får minskat utrymme kan möjligheterna att upptäcka och avbryta en negativ utveckling i ett tidigt skede försämras.

Det finns också en risk att preventiva vistelseförbud främst hanterar symtom och konsekvenser av brottslighet, snarare än de bakomliggande orsakerna. Om inte parallella investeringar görs i social hållbarhet, inkludering och

trygghetsskapande åtgärder kan problemen förflyttas geografiskt eller återuppstå när förbuden upphör.

Hållbara resultat i det brottsförebyggande arbetet uppnås normalt genom en kombination av:

- social prevention,
- situationell prevention,
- tidiga insatser för barn och unga,
- brottsbekämpande åtgärder.

Rättssäkerhetsrisker

Eftersom preventiva vistelseförbud bygger på bedömningar av framtida risker snarare än på nya lagförda brott finns risk för felaktiga bedömningar och betydande inskränkningar av individers rörelsefrihet.

Kommunen anser därför att det måste finnas:

- höga beviskrav,
- tydliga beslutsgrunder,
- möjlighet till skyndsam överprövning,
- regelbunden omprövning av beslut.

Risk för minskat förtroende

I områden där relationen mellan myndigheter och invånare redan är svag kan utökade tvångsmedel uppfattas som stigmatiserande eller orättvisa. Ett minskat förtroende för myndigheter riskerar att försvåra samverkan mellan invånare, socialtjänst, skola och polis.

Barnrättsperspektiv

Om preventiva vistelseförbud kan komma att omfatta personer under 18 år behöver tillämpningen ske med särskild försiktighet.

Kommunen anser att:

- barnets bästa ska prövas särskilt,
- sociala insatser ska övervägas parallellt,
- åtgärden inte får leda till ökad social isolering,
- tillgång till utbildning, fritidsaktiviteter och stödinsatser ska säkerställas.